

ŠPITAVSKE NOVICE

ŠTEVILKA 3, LETO 2020

NAPOVEDNIK

- Ivan Klemen – podobar, rezbar in pozlatař, str. 3
- Šolsko leto 1961/1962 v Špitaliču, str. 14
- 50 let Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič, str. 17
- Športno kulturno turistično društvo Špitalič, str. 24
- Lovska družina Motnik-Špitalič, str. 27
- Društvo upokojencev Motnik-Špitalič, str. 30
- Krajevna skupnost Špitalič, str. 35
- Koronavirus, str. 35

ŠPITAVSKE NOVICE, številka 3, leto 2020

Izdajatelj: Športno kulturno turistično društvo Špitalič

Naslov: Špitalič 32a, 1221 Motnik

E-mail: sktd.spitalic@gmail.com

Uredila: Bojana Pančur

Lektorica: Alenka Grobljar

Oblikovanje in tisk: FlopiTisk (Flopi d. o. o.)

Slika na naslovnici (prapor Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič 2020): Vezenje Ercigoj

Slike na zadnji strani (motorna brizgalna Rosenbauer Beaver): Anamari Hribar

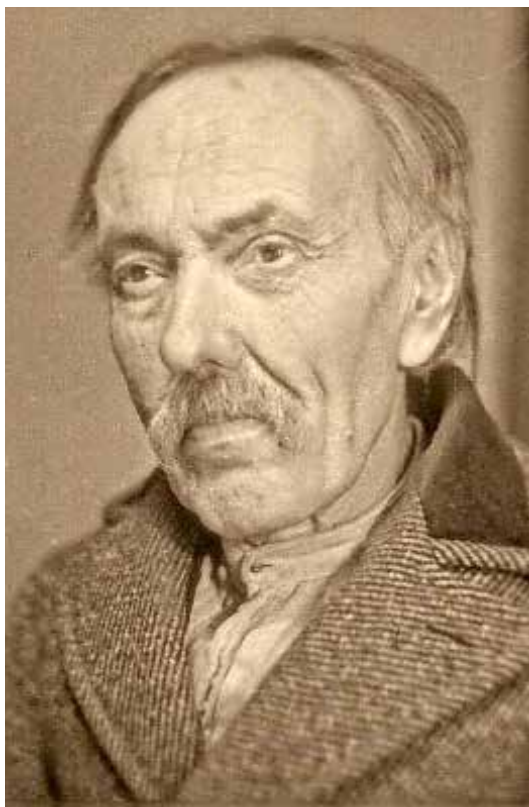
Špitavske novice prejmejo vsa gospodinjstva v KS Špitalič brezplačno.
Ogledate si jih lahko tudi na portalu *kamnik.info*.

Pomembni ljudje iz naših krajev

IVAN KLEMEN – PODOBAR, REZBAR IN POZLATAR

Ob 150-letnici njegovega rojstva

Leta 2021 bo minilo 150 let od rojstva kamniškega podobarja Ivana Klemena, doma iz župnije Špitalič, ki je kot petnajstletni kmečki fant spoznal, da mu je v življenju namenjeno še kaj več, kot pa samo pasti ovce in krave. Skoraj zbežal je od doma, šel v uk k podobarju Francu Osoletu v Kamnik, kasneje še v obrtno šolo v Ljubljano. Z dletom se je hitro spoprijateljil in postal mojster svojega poklica. Njegova dela so našla prostor v skromnih kmečkih domovih, pri imenitnejših tistega časa, v javnih uradih, cerkvah in tudi na kraljevem dvoru. Mnoga od njih so prave umetnine.

Ivan Klemen 1871–1944 (Foto: arhiv družine Bergant)

Od pastirja do rezbarskega umetnika¹

Ivan Klemen je bil podobar, rezbar in pozlatar; pomemben mož, ki je v domačem kraju Špitaliču že skoraj pozabljen, zato se ga spominjamo s tem zapisom.

Rodil se je 6. julija 1871 v Beli 17, župnija Špitalič, očetu Lukasu Klemenu, ½ Húblerju, in materi Mariji, rojeni Pungertnik². V rojstni matični knjigi župnije Špitalič 1866–1897, ki jo hrani Nadškofijski arhiv Ljubljana, je njegovo ime zapisano po nemško, Johann, a so ga vsi klicali in poznali pod imenom Ivan. Bil je najmlajši od štirih znanih otrok. Imel je starejše sorojence: sestro Marijo ter brata Franca in Jožefa. Še danes se pri hiši po domače reče pr' Čor', domačini pa temu zaselku s štirimi hišami in kmetijami (Šimnova, Čorova, Martinova in Vrbanetova – prvi dve sta zapuščeni) rečejo Nova Reber.

¹ Naslov sem si sposodila iz članka z enakim naslovom (Kamniški občan, marec 1963: 3).

² Kasneje se je zgodilo preštevilčenje hiš in hišna številka Bela 17 je postala Bela 21; še kasneje se je ta del Bele priključil Špitaliču in danes ima Ivanova rojstna hiša naslov Špitalič 46.

Ivanova mama Marija Pungertnik se je rodila pri Barbarčevih v Motniku 20 (sedaj Motnik 15).

Ivan je do svojega petnajstega leta ali pa še kako leto dlje pasel ovce in krave na domačih pašnikih, na Menini, vse gor do Šavnic. Kot vsi pastirji tistega časa je pogosto vzel v roke pipec, mali nožič in z njim izdeloval piščalke, si z rezljanjem okrasil pastirsko palico, izdelal kakšno figurico. Ko je hodil k maši v domačo cerkev v Špitaliču, si je, predvidevam, z velikimi radovednimi očmi ogledoval lepo rezljane oltarje, klopi, okvirje križevega pota, ogledoval kipe, ki so bili kakor živi. Kar predstavljam si ga, neukega kmečkega fanta, kako si je v mislih predstavljal in želel, da bi tudi on znal naredil kaj tako lepega!

Sledil je svojemu notranjemu glasu in se kar čez noč odločil, da bo zapustil rodno vas in šel v svet. Bil je pogumen – moliti je znal, ker je hodil v cerkev in ker so doma molili, šole pa takrat ni bilo, zato se je branja in pisanja naučil sam.

In tako se je znašel v Kamniku. Dobro in varno se je počutil pod kamniškimi planinami, ki so ga spominjale na dom. Pri mojstru Francu Osoletu se je začel učiti za rezbarja. Pastirski nožič je zamenjal za rezbarsko dleto. Mojster je bil z njim zadovoljen, postala sta prijatelja in polagoma tovariša-mojstra – tako je njegov prijatelj, umetnik Miha Maleš³, zapisal v reviji *Umetnost* (Maleš 1938: 72–75).

Ko je mojster Osole leta 1907 umrl, je Ivan samostojno nadaljeval delo podobarja in rezbarja. Delal je po raznih krajih, ne le v domovini, tudi izven nje. Prvo svetovno vojno je sicer srečno preživel, a bi skoraj izgubil oči. Po vojni je leto dni obiskoval ljubljansko obrtno šolo, kjer se je podobarstva in rezbarstva učil pri prof. Alojziju Repiču. Pri njem sta se med drugimi izobraževala tudi kamniška slikarja Miha Maleš in Stane Cuderman.

Po končanem šolanju se je Ivan Klemen za stalno naselil v Kamniku. V Parmovi ulici, nekoč je bila to Mlinarska ulica, v majhni hišici ob Mlinščici, ki jo je njegov učenec in kasnejši sodelavec Maks Bergant poimenoval Bajtica, je lahko v miru ustvarjal. Bil je neumoren in neugnan, vedno poln načrtov.

*Parmova ulica z Mlinščico (ko je imel Mali grad še koničast zvonik) ...
(Foto: A. Sarnavsky)*

*... malo naprej je na desni strani stala Bajtica
(Foto: arhiv družine Bergant)*

³ Miha Maleš (1903–1987), slikar in grafik, je leta 1927 diplomiral na praški akademiji. Pred tem je slikarstvo študiral na zagrebški in dunajski akademiji. Bil je tudi restavrator, trgovec, pisec, založnik in urednik.

Po končanem šolanju se je Ivan Klemen za stalno naselil v Kamniku. V Parmovi ulici, некоč je bila to Mlinarska ulica, v majhni hišici ob Mlinščici, ki jo je njegov učenec in kasnejši sodelavec Maks Bergant poimenoval Bajtica, je lahko v miru ustvarjal. Bil je neumoren in neugnan, vedno poln načrtov. Rad je imel tudi druge umetnosti in si je vzel čas zanje. »V svojih trenutkih je prijel za slikarski čopič, zabrenkal na citre, fotografiral, bral, se učil umetnostne zgodovine, *slogoslovja, latinščine in italijanščine (nemško je znal) in ni ga bilo sram povedati – tudi slovenske slovnice. Pa o strahovih in drugih takih rečeh ste se lahko pomenili z njim.*« (Maleš, 1980: 85). Njegova pranečakinja Mojca Šporin hrani tudi njegovo mini harmoniko.

Ob toliko dejavnostih mu je čas hitro mineval. Ni se oženil in tako je ostal sam. Imel je sedemdeset let, ko je prišla druga svetovna vojna. Nemci so prišli tudi v Kamnik in so tu namestili ostati. Ivan je okupacijo zelo težko prenašal. Zaprl se je vase in samo delal. Ko je zbolel, bi ostal prepuščen sam sebi, če mu ne bi do smrti ob strani nesebično stal njegov učenec in sodelavec Maks Bergant⁴.

V reviji *Umetnost* je bil v njegov spomin objavljen članek z naslovom *† Rezbar Ivan Klemen* (Maleš 1944: 186): »V Kamniku je umrl 11. aprila 1944 eden zadnjih tistih romantičnih ljudskih rezbarjev in podobarjev, ki so v prejšnjih stoletjih dvignili svojo umetnost na tako višino, da še vedno strmimo pred temi zlatimi sohami, lestenci, ogromnimi oltarji, čudovitimi okviri in še sto in sto drugimi rečmi. Žal je danes ta tako lepa in tako iskrena umetnost v zatonu in je že skoraj več ni. [...] Vsi, ki smo ga poznali, zlasti pa še vsi, ki imamo doma njegov zlat okvir, bomo obdržali v lepem spominu tega skromnega, tihega, pa iskrenega umetnika Ivana Klemena.«

Poiskala sem grob mojstra Ivana Klemena na Žalah v Kamniku. Zimzeleni bršljan krasi njegov grob. Na nagrobni plošči je napis:

PODOBAR
IVAN KLEMEN
1871–1944

Ivan Klemen in njegovo delo

Nikoli ne bomo vedeli, kaj vse je na novo nastalo ali ponovno oživel pod spretnimi prsti Ivana Klemena, ki so vodili rezbarsko dleto. Miha Maleš ga je zelo cenil in je večkrat želel o njem kaj napisati, a Ivan se je na vse pretege izmikal, le to je povedal, »*da tudi sam ne ve več, koliko oltarjev je napravil po naših cerkvah in koliko prenovil, koliko svetnikov in svetnic, razpel in drugih svetih in posvetnih podob je zaživel pod njegovim dletom.*« (Maleš 1938: 74).

Med njegova dela sodijo tudi pohišten in dekorativni izdelki. Drugo polovico svojega življenja pa je skoraj v celoti posvetil rezbarjenju in zlatenju okvirjev. Maleš je ugotavljal, »da je to zanimivo in pomembno in da bo to Klemenova doba v zgodovini našega rezbarstva in pozlatastva. *Ti okvirji so resnična dragocenost in so umetnina zase – tako, da je marsikje okvir dragocenejši kakor slika, ki ji služi. Najdete jih v preprosti vaški izbici, v razkošnem stanovanju, javnem uradu, palači in tudi na samem kraljevem dvoru.*«

V Kamniku in daleč naokrog je bil Ivan Klemen zelo cenjen in je užival velik ugled. Njegov mecen je bil Josip Nikolaj Sadnikar⁵, velik ljubitelj in poznavalec umetnosti, ki je v njem prepoznal potencial pravega umetnika in ga tudi finančno podpiral.

Da je bilo Klemenovo delo cenjeno, priča nekaj ohranjene pošte, kjer ga naslavlja z *velečenjeni gospod, blagorodni gospod, vaš vdani* itd. Med pošto je tudi razglednica, ki jo je leta 1907 iz Innsbrucka poslal dr. Sadnikar.

4 Maks Bergant (1912–1996), rezbar, se je obrti izučil v Kamniku pri mojstru Ivanu Klemenu, najgloblje pa ga je zaznamovalo in oblikovalo sodelovanje z arhitektom Jožetom Plečnikom. Njegovo najbolj znano rezbarsko delo je razkošen oltarni okvir Marije Pomagaj na Brezjah (<http://www.emka.si/rezbar-maks-bergant/PR/2244719>).

5 Josip Nikolaj Sadnikar (1863–1952), doktor veterine, ljubitelj umetnosti in zbiralec umetnin. Sadnikarjeva muzejska zbirka je prva, najstarejša, največja oz. najpomembnejša zasebna zbirka na Slovenskem, ki je poznana tudi v tujini. Mecen mnogim kamniškim umetnikom.

Pisno naročilo okvirja iz Ljubljane (Foto: arhiv družine Bergant)

Primer naslavljanja z blagorodni gospod (Foto: arhiv družine Bergant)

Sadnikar pošilja razglednico iz Innsbrucka (Foto: arhiv družine Bergant)

Kronološko si v nekaj stavkih poglejmo nekatera Klemenova znana dela:

1904 – glavni oltar v Beli

Med Klemenova večja cerkvena dela zagotovo spada velik rezljan glavni oltar v podružnični cerkvi sv. Miklavža v Beli, ki spada pod župnijo Špitalič. Cerkvica stoji na hribčku, le par kilometrov stran od Ivanove rojstne hiše. Zagotovo je imel lepe spomine nanjo in je bil ponosen, da so mu rojaki zaupali naročilo za izdelavo novega oltarja v domači župniji. Pri delu mu je pomagal brat Franc, ki je gospodaril na Čorovi kmetiji. Kako skromen je bil Ivan, priča tudi originalen zapis na hrbtni strani oltarja: *Izvrševala brata Klemen, 1904.*

Oltar sv. Miklavža v Beli ob postavitvi 1904
(Foto: arhiv družine Bergant)

Oltar sv. Miklavža v Beli leta 2017
(Foto: M. Mošnik)

Originalen zapis na hrbtni strani oltarja v Beli (Foto: M. Mošnik)

1908 – kip Presvetega srca Jezusovega na Vranji Peči

V cerkvi sv. Urha na Vranji Peči sta bila na preprostih stranskih oltarjih iz sredine 19. stoletja nekdanj patrona sv. Jožef (v severnem) in sv. Anton Padovanski, ki sta se v začetku 20. stoletja umaknila kipom Brezmadežne in Presvetega srca Jezusovega. Prvega je naredil Franc Tončič, drugega Ivan Klemen, 1908. (Stele 1922: 318)

1912 – Križani v Podgorju

Na pokopališču v Podgorju še danes stoji križ s Kristusom v naravni velikosti, ki ga je mojster Ivan Klemen leta 1912 po italijanskem vzorcu iztesal iz lesa in ga tudi polihramiral. Po več kot sto letih je še lepo ohranjen.

Klemenov kip Presvetega srca Jezusovega na Vranji Peči
(Foto: M. Mošnik)

Križ na pokopališču v Podgorju leta 2018
(Foto: M. Mošnik)

1922 – Poročno darilo za kralja Aleksandra

V članku *Poročno darilo celjskega okraja Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru* (Nova doba 1922: 1) piše, da sta mesto Celje in celjski okraj leta 1922 kamniškemu slikarju Maksu Koželju naročila izdelavo dveh slik Savinjskih planin, namenjenih za poročno darilo Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru.

Sliki sta v članku tako natančno opisani, da v polnosti zaživita pred očmi bralca. Pišejo, da sta sliki izvrstno delo domačega umetnika, ki pa vrednost še pridobita zaradi izredno lepo rezljanih bogatih zlatih okvirjev, ki sta delo rezbarja Ivana Klemena. »Oba okvirja imata na gornji strani moder celjski grb s tremi zlatimi zvezdami na vrhu s trirogljato krono, na spodnji strani v sredini pa diskreten napis: »Okrešelj – okraj Celje« oziroma »Logarska dolina – Celje.« Sliki sta bili razstavljeni v celjskem Narodnem domu, a žal fotografij v celjskih muzejih in arhivih nisem našla.

1924 – Diploma častnega meščana za Rudolfa Maistra

Leta 1924, ko je kamniški rojak, general in pesnik Rudolf Maister – Vojanov, dopolnil petdeset let, mu je mesto Kamnik v času županovanja Riharda Karbe podelilo diplomo za priznanje častnega meščana Kamnika.

Okvir diplome za častnega meščana Rudolfa Maistra je Klemenov vrhunski izdelek
(Foto: Alenka Juvan)

Diploma je bila umetniško dovršeno delo, za kar je poskrbel dr. Josip Nikolaj Sadnikar, ki je izdelavo diplome zaupal slikarju Maksimu Gaspariju, bogato rezljan zlat okvir s kamniškim grbom pa je izoblikoval rezbar Ivan Klemen. To je bilo eno njegovih imenitnejših del.

Originalna diploma, žal, ni več ohranjena. Med vojno so jo uničili Nemci⁶, kajti Maistrova družina se je pred njimi umaknila v Zagreb. Na srečo je diplomo z bogato rezljanim okvirjem še pred izročitvijo generalu Maistru fotografiral kamniški fotograf France Aparnik in tako je fotografija ohranjena v Sadnikarjevi muzejski zbirki v Medobčinskem muzeju Kamnik.

Njen opis je dosegljiv na spletni strani Častnih meščanov Kamnika (<http://www.castni.mescani.nakamniskem.si>)

Na diplomu sta naslikani dve mesti, ki sta tesno povezani z njim – Kamnik z rojenico in Maribor z vitezom ob robu. Med njima je napis: »Mesto Kamnik imenuje svojega rojaka generala jugoslovanske vojske Rudolfa Maistra ob petdesetletnici njegovega rojstva za nevenljive zasluge, katere si je pridobil za našo mlado Jugoslavijo, svojim častnim meščanom. Osvobodil je s svojo hrabrostjo in odločnostjo že potujčeni Maribor in zavaroval našo severno mejo. Mestna občina Kamnik: 15. aprila 1924.«

⁶ 25. oktobra 1970 je po slovesnosti ob postavitvi spomenika generalu Rudolfu Maistru – Vojanovu v Kamniku njegov sin Borut Maister povedal: »Zelo žal mi je, da je bil eden najdragocenejših spominov mojega očeta na Kamnik, to je diploma o priznanju za častnega meščana Kamnika iz leta 1924, med vojno uničen. Ko smo se leta 1941 selili v Zagreb, smo rešili vseh njegovih 6000 knjig. Diplomo, ki je bila obešena na vidnem mestu v našem stanovanju, smo v naglici pozabili in je ni bilo več, ko smo se po vojni vrnili v Maribor. Ostal je le okvir na podstrešju, lepo izrezljan, s kamniškim grbom. Ko sem gledal v Kamniškem občanu reprodukcijo te listine, ki jo je izdelal Maksim Gaspari, sem si zaželel, da bi dobil vsaj kopijo tega dokumenta. Da bi ta slika našo družino tudi v prihodnje spominjala na prečudovit rojstni kraj mojega očeta.« (Kamniški občan, 20. 11. 1970)

Ob rojstnem dnevu generala Rudolfa Maistra in ob občinskem prazniku je Občina Kamnik 29. marca 2019 od Maistrovega vnuka Boruta Maistra prejela v dar neprecenljiv predmet – originalni okvir diplome, ki jo je leta 1924 prejel Rudolf Maister kot častni meščan Kamnika, delo Ivana Klemenca. Sedaj je skupaj s fotografijo diplome na ogled v Maistrovi rojstni hiši v Kamniku.

1936 – Častna diploma za primarija dr. Neubauerja

Marca 1936 je bila v Kamniku otvoritev novega protituberkuloznega dispanzerja, ki ga je otvoril dr. Julij Polec⁷ in se ob tem med drugim zahvalil za pomoč tudi primariju dr. Robertu Neubauerju, ki je svojimi bogatimi izkušnjami in strokovnimi nasveti veliko pomagal pri tem za Kamnik zelo pomembnem projektu. Ob tej priložnosti so mu izročili diplomo častnega članstva, ki jo je naslikal akademski slikar Stane Cuderman, rezljan okvir pa izdelal rezbar Ivan Klemen.

V Slovenskem narodu so zapisali: »Slika diplome je v izdelana v akvarelu, *predstavlja panoramo Kamnika s planinami v ozadju, med njimi pa vila, ki drži v rokah znak protituberkulozne lige, od katerega se razliva svetloba po planinah in Kamniku. Krasen okvir je izdelal znani rezbar Klemen po načrtu veter. inšpektorja g. Nika Sadnikarja. Sestavljen je iz lovorjevih listov, ima baročni nastavek z grbom Kamnika v sredini.*« (Slovenski narod 1936: 2)

1935 in 1936 – rezljana vrata

Ivan Klemen je bil edini med poklicnimi rezbarji na Kamniškem, ki se je poleg rezljanja oltarjev in podobnega lotil tudi izdelave rezljanih vratnih kril. Ob razstavi *Rezljana vrata v Tuhinjski dolini* v Kamniškem muzeju leta 1971 Majda Fister ugotavlja, da je bila takrat tradicija pravih podobarjev – rezbarjev proti ukvarjanju s takimi, umetniško »manj« pomembnimi izdelki, a se je Klemen izneveril tej tradiciji, saj je dobro poznal bogastvo rezljanih vrat po Tuhinjski dolini.

Za razstavo so našli dvojce njegovih del. Od vrat na Viru pri Nevljah sta ostali le srednji kaseti z letnico 1935. Leta 1936 pa je po načrtih slikarja Koželja izrezljal vrata na Vrhpolju 32, ki pa zaradi tuje ornamentike skorajda ne sodijo več v okvir izdelkov tuhinjskih rezbarjev. (Fister 1971: 7)

Rezljana kaset vrata (Vrhpolje 32) iz leta 1936 (Foto: fotoarhiv MMK)

7 dr. Julij Polec (1883–1944) – po njem se imenuje kamniški zdravstveni dom.

1938 – velik pozlačen okvir za sliko v izložbi na Glavnem trgu

Avgusta 1938 je v izložbi trgovine Janka Vivode na Glavnem trgu v Kamniku zbujał pozornost mimoidočih velik pozlačen okvir mojstra Ivana Klemenca. Bil je 1,95 m visok in 1,5 m širok, z originalnimi dvojnimi rastlinskimi ornamentami, ki jih je izrezal po lastnih načrtih.

V članku *Od pastirja do rezbarskega umetnika* (Jutro 1938: 2) je zapisano: »Okvir je res edinstveno delo mojstra-umetnika, ki je delal na njem polnih šest mesecev. Strokovnjaki sodijo, da je vreden lepe tisočake. Podobar Ivan Klemen je danes eden izmed redkih predstavnikov naše rezbarske umetnosti, ki je že skoro izumrla ali pa je prešla v skromno obrt. Klemenova dela nam zgovorno pričajo, da mojster ni obrtnik, ampak nadarjen umetnik, ki je ustvaril že toliko dragocenih umetnin. Njegov talent se je razvil kar od sebe.«

V članku neznani pisec še piše, da bodo rezljani okvirji in druga njegova dela ime Ivana Klemenca trajno ohranila v zgodovini slovenskega rezbarstva, v katerem je v tem času brez dvoma prvi mojster.

Čorova domačija v Beli – »tron« in kipi

Za rojstno hišo je izdelal kip Marije in kip Vstalega Kristusa, verjetno tudi »tron«, ki so ga imeli v bogkovem kotu. Oba kipa sta bila pred leti ukradena, a se je kip Vstalega čez nekaj časa lepo zavil v časopisni papir čudežno vrnil na prag hiše. Našla ga je sosedka. Sedaj ga hranijo sorodniki, ki imajo tudi kip sv. Jožefa.

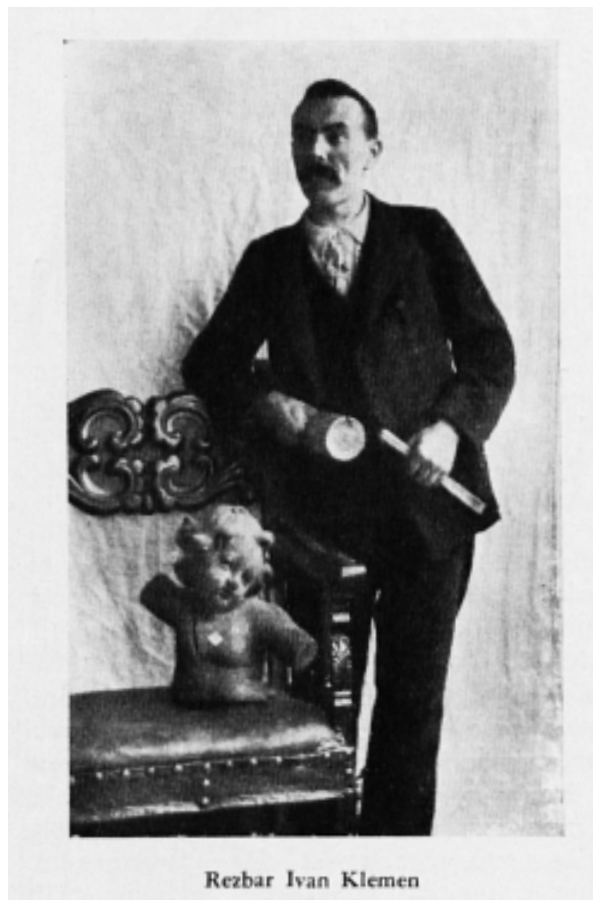
Skoraj verjetno je za domače naredil še kakšen okvir ali kaj drugega, a ni podatkov.

Skrinje, kredence, napisi na železnih (ali pa lesenih) nagrobnih križih

Mojster Ivan Klemen je delal in obnavljal tudi rezljane skrinje, kredence, stole in drugo dekorativno pohištvo.

Mojster Ivan Klemen s skrinjami
(Foto: arhiv družine Bergant)

Rezbar Ivan Klemen ob bogato rezljanem stolu
(Foto: Arhiv NUK)

Izdeloval je tudi napise na ovalne kovinske ploščice železnih nagrobnih križev (ali pa za lesene nagrobne križe), saj se je v njegovi zapuščini našel papir z osnutkom napisa za nagrobnik umrlega:

*Tu počiva
Jožef Kuhar iz Rožična h. št. 4
rojen 17. marca 1842, umrl 17. avgusta 1914
Gospod mu daj večni mir!*

Še posebej lep je osnutek zapisa v ovalni obliki, ki mu je služil za predlogo, na njem pa v treh vrsticah mojstrsko izdelan napis za umrlo deklico.

Predloga za napis na nagrobniku (Foto: arhiv družine Bergant)

Ivan Klemen, Maks Bergant in njegova družina

Maks Bergant je bil že kot sedemletni otrok leta 1919 prvič pri podobarju Ivanu Klemenu, ko mu je po maminem naročilu nesel uokvirit podobo brezjanske Marije. Mojstrova delavnica ga je tako očarala, da je bil kasneje skoraj vsak dan pri njem, vedno bolj odločen, da postane rezbar. Doma so pričakovali, da bo kmetoval, a gotovo mu je mojster Klemen povedal tudi svojo zgodbo, kako je sledil svojemu notranjemu glasu in kako je iz pastirja postal rezbar.

Maks Bergant se je pri njem kasneje učil, vmes je šel za tri leta na šolanje v Split, po vrnitvi pa je vse do Klemenove smrti delal pri njem. Prevezel je njegovo delavnico, kasneje pa je Bajtico odkupil. Dr. Miklavž Komelj je zapisal, da je življenje posvetil lepoti. Sodeloval je z arhitektom Jožetom Plečnikom, postal je neverjeten rezbarski umetnik, ki ga zagotovo najbolj poznamo po vrhunskem oltarnem okvirju Layerjeve podobe Marije Pomagaj na Brezjah. Monografija z naslovom *Rezbar Maks Bergant – življenje, posvečeno lepoti* (Komelj: 2016) je spomenik njegovemu življenju in delu.

Ne on, ne njegova družina pa niso pozabili na njegovega prvega učitelja in mentorja Ivana Klemena. Vedno in povsod, kjer je tekla (ali teče) beseda o Maksu Bergantu, se omenja tudi Ivan Klemen, ki mu je dal prvo rezbarsko znanje. Bergantovi so dolga desetletja skrbeli za Klemenov grob in ga urejali, kot zahvalo mojstru in učitelju rezbarstva Maksa Berganta.

Bergantovi hranijo tudi nekaj Ivanovih knjig; med njimi je knjiga iz prve polovice 19. stoletja, latinska slovnica, drobna Breznikova slovenska slovnica. Pa natisnjena »naštevanka« (poštevanka). Ohranili so originalne dopisnice, ki jih je prejemal mojster Klemen od mecena Sadnikarja, naročnikov okvirjev za slike, sorodnikov, prijateljev. Ohranjenih je nekaj čopičev, pa par redkih Ivanovih fotografij. Tudi fotografija z razstave Klemenovega orodja in njegova vojaška odpustnica. V kovčku spominov na Ivana so stare vozovnice, poštna potrdila, nekaj mojstrovih

skic, naslovi prodajalcev rezbarskega in slikarskega materiala, katalog rezbarskih dlet. Kar pa je najpomembnejše – ohranjajo živ spomin nanj!

Dne 30. 6. 2017 so člani Društva sv. Jakoba Kamnik in družina Bergant pripravili slovesnost ob odkritju spominske plošče na obnovljeni Bajtici, s katero so se poklonili spominu na rezbarja Maksa Berganta in podobarja Ivana Klemena.

Obnovljena Bajtica leta 2018
(Foto: M. Mošnik)

Spominska plošča na Bajtici
(Foto: M. Mošnik)

Klemenov grob (Foto: M. Mošnik)

Ob odkritju spominske plošče je padla odločitev, da obudim spomin nanj. Z velikim veseljem sem se lotila raziskave njegovega življenja in dela in našla veliko zanimivih zapisov. Članek z naslovom *Ivan Klemen – ljudski umetnik – podobar, rezbar in pozlatar* sem v daljši obliki objavila v Kamniškem zborniku XXIV 2018, kjer je naveden tudi seznam vse literature, pisnih in ustnih virov, ki sem jih pri svojem delu uporabila.

Marinka Mošnik

ŠOLSKO LETO 1961/1962 V ŠPITALIČU

V šolskem letu 1958/1959 se je število vseh otrok na šoli v Špitaliču zmanjšalo pod 40, zaradi česar je bila šola z odločbo Sveta za šolstvo pri Občinskem ljudskem odboru Kamnik ukinjena kot dvooddelčna in pretvorjena v enooddelčno. Od tega leta dalje je zato poučeval na šoli le en sam učitelj, to je bil Rajko Kunaver, ki je bil v Špitalič premeščen na lastno željo. Sprva je po vojni deloval kot ravnatelj nižje gimnazije v Semiču, kasneje tri leta kot učitelj na osnovni šoli Loke v Tuhinjski dolini, s šolskim letom 1958/1959 pa je nastopil službovanje v Špitaliču.

S poukom v novem šolskem letu 1961/1962 se je pričelo v torek, 5. septembra 1961. Šolski upravitelj in edini učitelj Rajko Kunaver je skrbno beležil dogajanje na šoli in izven šole.

Pouk je potekal skozi celotno šolsko leto kombinirano v dveh izmenah. Dopoldan za II. oddelek, ki je obsegal V., VI., VII. in VIII. razred, skupaj 21 učencev, in popoldan za I. oddelek, ki je obsegal I., II., III. in IV. razred, skupaj 24 učencev. Ob tem je potrebno navesti, da to šolsko leto ni bilo VII. razreda.

Šolski upravitelj in učitelj Rajko Kunaver se je skozi celotno leto zaman prizadeval za dodelitev dodatnega učitelja, kajti sam ni bil več kos vsem zadolžitvam. Občinskemu svetu za šolstvo in prosvetno-pedagoški službi je pisno sporočil, da ne zmore več zdržati takšnega pritiska. Cele dneve je poučeval v dveh izmenah, dopoldan V., VI., VII. in VIII. razred, vsak razred je obravnaval svoj učni načrt, popoldan pa I., II., III. in IV. razred, ki so zopet imeli vsak svojo samostojno in ločeno učno snov. Ker je zmanjkovalo časa za glavne predmete, so se podaljševale učne ure na škodo petja, risanja, telovadbe in tehničnega pouka, kar vsekakor ni bilo prav. Poleg tega se je celoten pouk dnevno podaljševal od 15 do 30 minut. Za pouk se je učitelj moral vsakodnevno pripraviti, pisati dnevnike, tednike in poleg vodenja razrednih uradnih knjig voditi vso ostalo šolsko oziroma upraviteljsko administracijo, finančno poslovanje z banko, trošenje in koriščenje funkcionalnih in materialnih izdatkov ter celotno porabo dodeljenih proračunskih sredstev. Poleg naštetega je z učenci delal v ustanovljenih različnih krožkih in bil dejaven tudi izvenšolsko v vseh organizacijah kot predsednik, tajnik ali odbornik.

Učitelj je bil praktično vpet v vse dejavnosti in aktivnosti v Špitaliču. Mladino je učil igre, za vse praznike pripravljaj in dostikrat tudi izvajal program na proslavah, bil doktor v sili za duševne in telesne rane, pogosto tudi posredovalec za nujen obisk babice ali veterinarja, vsako nedeljo pa advokat za pisanje prošenj in pritožb vaščanov Špitaliča in okoliških krajev. Zato je povsem upravičeno tedanji učitelj tarnal nad preobremenjenostjo in, kot je sam zapisal, tudi on hrepenel po osebni in duševni razvedrilu, si želel nekaj ur zasebnega in družinskega življenja, a kje najti čas za to, ob tako natrpanem urniku.

S soglasjem šolskega odbora in staršev je tudi v tem šolskem letu delovala šolska mlečna kuhinja. Učenci so redno dobivali malico v dveh artiklih, nekaj tekočega (mleko, bela kava, čaj, kakav, karamelno mleko, kislo mleko, jogurt) in namaz na kruhu (marmelada, čajno maslo, sir, pašteta in podobno).

Pionirji so sodelovali v različnih krožkih, posebne uspehe so dosegli na Jugoslovanskih pionirskih igrah, v tekmovanju mladih združnikov, sadjarjev in vrtnarjev ter ponovno prejeli za dosežene uspehe priznanje in pohvalo, enako tudi takratni mladinski aktiv ZMS. Tega leta so nasadi ribeza in malin na šolskem vrtu zelo dobro uspevali, zato so spomladi pionirji nasadili na tem vrtu tudi hruške in drugo drevje ter se učili cepljenja. Skoraj vsi cepiči so se prijeli.

Kot vsako leto je tudi tokrat potekalo ob iztekajočem koledarskem letu t. i. praznovanje novoletne jelke, ki se je pričelo 26. decembra, ko so učenci iz Špitaliča odšli v Motnik, saj je na njihovi šoli potekala lutkovna predstava pod okriljem lutkovnega gledališča iz Ljubljane, pod vodstvom Naceta Simončiča.

Obisk lutkovnega gledališča v Ljubljani leta 1959 je učencem ostal v tako lepem spominu, da se je tudi v tem šolskem letu skupaj z motniškimi učenci ponovno organiziral tovrsten izlet v Ljubljano, in sicer 29. decembra 1961. Učenci so se z avtobusom odpeljali do Gospodarskega razstavišča, kjer so si ogledali t. i. veseli program v glavni dvorani razstavišča, zatem pa so se

poveselili in zabavali v tamkajšnjem lunaparku, si ogledali mesto in zvečer povsem razigrani odpeljali zopet domov. Izleta se je udeležilo tudi precej staršev učencev iz Špitaliča.

Kot vsako leto, so tudi tokrat zimske počitnice trajale od 20. januarja do 4. februarja, vendar snega ni bilo, da bi učenci lahko uživali v zimskih radostih.

Tekom šolskega leta je bil po enoletnem delovanju ukinjen Zavod za prosvetno-pedagoško službo za območje občin Kamnik in Domžale, s sedežem v Kamniku. Funkcijo nadzora je prevzel Zavod za pedagoško službo Ljubljana I. Nadzor nad delovanjem šole v Špitaliču je v mesecu aprilu izvršil pedagoški svetovalec tovariš Vinko Mazi.

V mesecu juniju se je izvedel celodnevni šolski izlet z avtobusom na Šmarjetno goro nad Kranjem, vključno z ogledom znamenitosti mesta Kranja in nato še Zbiljskega jezera.

Veliko razočaranja in nejevolje pa je v tem letu nastalo ne le med prebivalci Špitaliča, temveč med vsemi prebivalci in zadružniki Tuhinjske doline, in sicer zaradi ukinitve zadružnega doma. S kakšnim veseljem so vaščani gradili, otvorili ter predali njegovemu namenu nov zadružni dom. Dom je predstavljal pridobitev in izpolnitev tako propagiranega povojnega gesla – o socializaciji naše vasi! V njem je zadruga uredila svoje poslovne prostore, skladišča so se polnila z odkupljenimi pridelki, z reprodukcijskim materialom in z umetnimi gnojili. Med tem časom so dogradili in predali svojemu namenu še zadružna doma v Motniku in na Lazah. Toda z odločbo višjih političnih in upravnih forumov so bile vse kmetijske zadruge v Tuhinjski dolini tega leta ukinjene in likvidirane ter priključene v eno samo Kmetijsko zadrugo Kamnik. KZ Kamnik je od ukinjenih kmetijskih zadrug pobrala vse premičnine ter ves strojni park. Tuhinjci, Špitaličani in ostali zadružniki so bili enotnega mnenja, da ta ukrep ni bil spodbuden za bodoči razvoj kmetijstva na vasi. Zadružno gospodarsko poslopje je bilo sprva last splošnega ljudskega premoženja – SLP, v katerem je bila tudi t. i. prosvetna dvorana. Nova lastnica KZ Kamnik pa je tega leta to poslopje hkrati z dvorano preuredila v zadružni hlev, v katerem je preko zime zimovalo govedo, ki se je poleti paslo na planini. Zato so morali oder v dvorani podreti, vse kulise, zavese in ostali material pa so začasno prenesli na podstrežje šole. Kot je zapisal učitelj Kunaver: »V prejšnji prosvetni dvorani – sedaj hlevu –, pa se je odslej vzgajalo govedo – namesto naših občanov.« Ta dom je v nadaljevanju prevzela v upravljanje Krajevna skupnost Špitalič.

Ob praznovanju krajevnega praznika ZB NOB Špitalič-Motnik, ki je potekalo 19. avgusta 1962, so člani organizacije organizirali pohod k spomeniku in grobišču 12 padlih borcev na Slopeh. Pohoda se je udeležilo tudi veliko število učencev – pionirjev, ki so tam sodelovali.

Za to priliko je učitelj Kunaver napisal pesmico, ki jo je deklamiral eden od sodelujočih učencev:

– Ne pozabimo nikdar! –

Zastave spet vihrajo po vsej vasi!
Vsi se spominjamo bolečega avgusta,
ko štirideset se tretje je pisalo.
Po hišah jok se je razlegal na vsa usta!

Otroci, žene, vpili so, prosili;
Pustite nam očeta gospodarja!
A švabska, kačje matere zalega,
poznati ni hotela ne talarja.

Vklenili so jih, topli, odpeljali
v Pisker Celjski, Maribor ob Dravi,
še dalje v vražja nemška taborišča,
za mnogimi so ostala le grobišča.

Tovariši ne pozabite nikoli
ne žrtev, ne trpljenja milih, dragih!
Le takim večna hvala za svobodo –
sovraga nikdar več na naših pragih!

Zaključek šolskega leta 1961/1962 je potekal 20. junija, ko se je učencem razdelilo izkaze o šolskem uspehu. Učni uspeh je bil 80 %, in sicer:

Razred	M spol	Ž spol	Odličen uspeh	Prav dober uspeh	Dober uspeh	Zadosten uspeh	Nezadosten uspeh	Neocenjeni
I.	3	3	-	3	2	-	1	-
II.	2	4	1	2	3	-	-	-
III.	6	6	3	2	4	-	3	-
IV.	6	3	-	-	5	1	3	-
V.	2	4	-	-	4	1	1	-
VI.	2	2	-	1	1	1	-	1
VII.	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	2	-	-	2	-	-	-	-
Skupaj:	23	22	4	10	19	3	8	1

Špela Petrič

50 LET PROSTOVOLJNEGA GASILSKEGA DRUŠTVA ŠPITALIČ

Letos obeležujemo pomemben mejnik, in sicer 50-letnico ustanovitve društva.

26. aprila 1970 je bilo na pobudo Mihe Učakarja ustanovljeno Gasilsko društvo Špitalič.

Društvo ni imelo svojih prostorov. Oprema je bila v prvih letih delovanja shranjena v praznem razredu osnovne šole.

Od leta 1972 so preurejali skladišče bivšega zadružnega doma, ki je z ureditvijo orodišča in sejne sobe vse bolj dobival izgled gasilskega doma. Konec gradnje beležimo z dozidavo gasilskega stolpa, katerega otvoritev je bila avgusta 1979, na skupni proslavi ob 750-letnici Špitaliča.

Nekateri pomembnejši mejniki:

- 1972 slovesen prevzem prve nove MB600
- 1975 razvitje prapora
- 1977 slovesen prevzem kombija Zastava 1300
- 1988 dobava orodnega avtomobila TAM80
- 1989 začetek gradnje garaže ob stolpu
- 1994 pridobitev MB800
- 1996 posvetitev kipca sv. Florijana
- 1997 prevzem 300-litrsk MB na prikolici
- 1999 pridobitev avtocisterne TAM110
- 2009 nakup rabljene avtocisterne GVC 16/40
- 2010 obnova fasade GD
- 2012 slovesen prevzem novega gasilskega vozila GVV-2
- 2012 zamenjava strehe na GD
- 2013 nakup prikolice
- 2018 nakup nove MB Rossenbauer beaver

S spoštovanjem se oziramo v preteklost in z zadovoljstvom ugotavljamo, da se je društvo uspešno razvijalo.

Letos praznujemo 50-letnico delovanja. 1. februarja je potekal **jubilejni 50. občni zbor**. Udeležilo se ga je 57 članov in 6 gostov.

Gasilski dom s stolpom leta 1979

(Foto: arhiv društva)

Foto: Damjan Jeglič

V nadaljevanju leta nam je visoko zastavljene plane glede praznovanja 50-letnice nekoliko pokvarila epidemija, vendar smo kljub temu uspeli realizirati izdajo kronike, postavitve mlaja in prevzem prapora. Žal pa smo morali 30. maja odpovedati slovesnost s parado z razvitjem novega prapora in prevzemom nove motorne brizgalne. Slovesnost smo prestavili in jo planiramo izvesti 29. maja 2021.

Kronika „50 let Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič 1970–2020“

Na prvem sestanku Upravnega odbora in Poveljstva PGD Špitalič v letu 2019 so potekali prvi dogovori glede priprave kronike. Ena kronika je bila v društvu že izdana leta 2000. 50-letnica se nam je zdela primerna prelomnica, da izide še druga. Prvotnim trem članom uredniškega odbora (Bojana Pančur, Valentin Hribar in Urša Baloh) so se pridružile še štiri članice (Sonja Drolc, Urša Železnik, Špela Hribar in Vesna Drolc) in lektorica Alenka Grobljar. V pripravo kronike je bilo vloženih ogromno prostovoljnih ur dela. Nastala je skoraj 200 strani obsežna knjiga, ki vsebuje nekaj splošnih zapisov o kraju in gasilstvu, sledi kronološko dogajanje v društvu, izpostavljeni so pomembni mejniki, dodanih pa je tudi precej fotografij. Ob koncu je nekaj tabel, pogledi najmlajših in oglasi donatorjev, ki so finančno pripomogli k izidu.

30. maja smo knjigo prejeli tudi v fizični obliki. Zaradi odpovedi prireditve uradne predstavitve žal ni bilo, smo pa kroniko raznosili po vseh gospodinjstvih v naši krajevni skupnosti.

Prevzem novega društvenega prapora

19. junija se nas je pet članov z gasilskim vozilom GVV-2 odpeljalo v Ljubljano, kjer smo ponosno prevzeli nov društveni prapor, ki nam ga je izdelalo podjetje Vezenje Ercigoj iz Ljubljane.

Prapor krasi diagonalno postavljena slika svetega Florijana, dva vogalna motiva zelene lipe in znamenitost našega kraja – cerkev sv. Antona Puščavnika, katere fotografijo je posnela Anamari Hribar.

Prapor krasi tudi 9 trakov in 109 žebličkov, za kar iskrena hvala vsem donatorjem.

Slovesno razvitje in blagoslov novega prapora bo v letu 2021.

Foto: Vezenje Ercigoj

Postavitev mlaja ob 50-letnici delovanja društva

V soboto, 27. junija 2020, smo organizirali društveni piknik. Pohvaliti velja številčno udeležbo. Postavili smo mlaj ob 50-letnici delovanja društva, prisotni pa so si ogledali nov prapor. Ob tej priložnosti smo tudi čestitali enemu od ustanovnih članov društva Dragu Homšaku ob jubileju 70 let.

Foto: Anamari Hribar

Delovanje Prostovoljnega gasilskega društva Špitalič v letu 2020

Za nami je že skoraj celotno leto 2020, ki je za nas, špitalske gasilke in gasilce, jubilejno leto, saj praznujemo 50 let delovanja društva. Letos nam je načrte prekržil virus SARS-CoV-2, tako da je bilo potrebno glede na priporočila NIJZ in GZS aktivnosti na vseh področjih prilagoditi razmeram. Kljub temu pa se je kar dogajalo. V nadaljevanju vam bom predstavil dogodke na operativnem področju.

V mesecu februarju smo se odzvali na poziv in odhiteli na pomoč k sotovarišu, kjer je prišlo do okvare bazenskih naprav in posledično do pogina večje količine rib. Na intervenciji so sodelovali 3 gasilci z GVV-2.

V mesecu juniju je območje Domžal prizadela huda toča, dež in veter, tako da smo na prošnjo priskočili na pomoč pri nujni odpravi posledic toče, saj so imeli prebivalci velikega dela Domžal popolnoma uničene strehe. Na intervenciji smo bili prisotni dva dni, obakrat 7 gasilcev z GVV-2.

V mesecu avgustu pa je tudi naše območje prizadel močan dež in veter. Posredovali smo na 18 prijavljenih lokacijah, kjer smo krajanke in krajanom priskočili na pomoč zaradi nevarnosti vdora vode v objekte in uničevanja nepremičnin in lastnine. Prišlo je do močnejšega naliva na področju Menine planine in Šipka. Voda je prišla z obeh hribov v dolino v velikih količinah, z veliko hitrostjo in s seboj prinesla veliko količino vejevja, kamenja in skal. Kar hitro je zabila propuste in kanale ter prestopila bregove. Po končani intervenciji smo opravili preventivne preglede požarnega okoliša in odpravili pomanjkljivosti ter nevarnosti, ker je bilo napovedano, da se lahko nevihte nadaljujejo še naslednji dan. Na intervenciji so nam priskočili na pomoč tudi tovariši iz PGD Kamnik, za kar se jim še enkrat zahvaljujem. Na intervenciji je sodelovalo 7 gasilcev PGD Kamnik s HTRV in PGD Špitalič z GVV-2 in skupno 9 gasilci. Ker je bilo prizadeto celotno območje PGD Špitalič, se je izkazalo, da je v takšnih primerih zelo potrebna pomoč drugih PGD v GZ Kamnik, ki niso prizadeta, saj so domači gasilci že zasedeni vsak pri sebi doma, ker rešujejo svoje imetje in se ne morejo odzvati na pomoč, ko zapiska pozivnik.

V mesecu oktobru smo morali posredovati dvakrat. Prvič smo posredovali v začetku meseca, ko je meteorna voda zalila kletne prostore stanovanjske hiše in je bilo potrebno črpanje. Sodelovali so 3 gasilci z GVV-2.

Drugič pa smo konec meseca priskočili na pomoč sotovarišu pri čiščenju rezervoarja s pitno vodo, kjer je bilo potrebno odstraniti mulj iz rezervoarja, ga očistiti in s čistilcem kanalov, t. i. podgano, očistiti dotočne in odtočne cevi. Sodelovali so 3 gasilci z GVV-2.

V letošnjem letu smo do sedaj na tem področju opravili 271 ur, po ceniku Gasilske zveze Slovenije bi strošek ur, opreme in storitev znašal 8.780,60 EUR.

Izkazalo se je, da bo potrebno v prihodnje zaradi vse večjega števila naravnih nesreč doku-piti še nekatero potrebno opremo, kot npr. sesalec za mokro sesanje.

Že v lanskem letu smo s strani civilne zaščite pridobili večjo količino UV-odpornih protipoplavnih vreč s peskom. Vreče se nahajajo skladiščene – pokrite z zeleno ponjavo pri obzidju graščine v Špitaliču in so na voljo vsem krajanke in krajanom, ki jih potrebujete za preprečitev nevarnosti. Vreče lahko sami vzamete, vendar vas naprošamo, da o tem obvestite PGD Špitalič.

Apeliram na vas, krajanke in krajani, da takoj, ko opazite nevarnost, pokličete 112 in nas aktivirate, da lahko priskočimo na pomoč.

Zapomnite si tudi gasilski rek Otona Zupančiča, ko boste ogroženi: »NE BOJ SE ZA POMOČ, MI BDIMO DAN IN NOČ!«

Ker je bolje več vlagati v preventivo, izobraževanja, vaje kot v operativo, smo na tem področju zelo aktivni. Skozi leto so bile izvedene sledeče aktivnosti:

PREVENTIVA:

- izdelali smo nov operativni načrt PGD Špitalič;
- izvedli smo preventivne ukrepe na vodotokih;

- opravili smo pregled hidrantov in pripadajočih omaric.

Nosilna tematika letošnjega oktobra – meseca varstva pred požari – je bila namenjena požarni varnosti v prostem času. Vsem gospodinjstvom smo po pošti poslali zgibanke »Kdor za požarno varnost poskrbi, je v prostem času brez skrbi«. Na oglasne table v kraju pa smo namestili plakate. Zaradi znanih omejitev vaj nismo izvajali.

Vsako prvo soboto v mesecu ob 12. uri poteka preizkus sirene. Vsako prvo nedeljo v mesecu ob 10. uri pa preizkus radijskih zvez.

IZOBRAŽEVANJA:

- obnovitveni tečaj za prve posredovalce (PPO), ki se ga je udeležilo 15 članov in članic;
- 2 gasilca sta se usposobila za tehnično reševanje;
- 2 gasilca sta se udeležila usposabljanja za gašenje notranjih požarov modul A;
- tečaj za gasilca pripravnika je uspešno zaključil 1 pripravnik;
- 4 gasilci so se udeležili programa intervencijske vožnje s simulatorjem Rosenbauer in delavnice ravnanja z električnimi vozili.

VAJE:

V sklopu treh četrtkov v mesecu so potekale različne vaje za uporabo opreme in orodja, s katerim razpolagamo v orodišču.

Tu bi pohvalil dobro udeležbo še posebej iz vrst članic.

VZDRŽEVANJE VOZIL IN OPREME:

V juniju je bil opravljen servis obeh vozil in črpalk. Na vozilu GVC 16/40 pa je bil nato opravljen še servis modrih luči in zaradi dotrajanosti zamenjan rezervoar za gorivo.

Zamenjan je bil nadzemni hidrant na lokaciji Špitalič 35, ki ga gasilci uporabljamo za odvzem požarne in pitne vode. Uničen je bil zaporni ventil in voda je vseskozi iztekala.

Za preventivne ukrepe, izobraževanja in vaje smo porabili preko 550 ur. Za preostale aktivnosti, kot so npr. urejanje orodišča in opreme, pa 190 ur.

TEKMOVANJA:

1. 2. je v Kamniku potekal kviz gasilske mladine GZ Kamnik in GZ Komenda. Iz našega društva sta se ga udeležili dve ekipi pionirjev in ena ekipa mladincev. Najbolje so se odrezali mladinci, ki so osvojili 2. mesto in se tako uvrstili na regijski kviz, ki pa nato zaradi epidemije žal ni bil izveden.

V januarju in februarju so se članice A udeležile dveh od treh tekmovanj v spajanju sesalnega voda (SSV) v Staršah in Cerkljah na Gorenjskem. Zadnje tekmovanje zimske lige je bilo zaradi epidemije odpovedano. Skupno so osvojile odlično 6. mesto od 19 ekip.

Cerklje na Gorenjskem, 22. 2. 2020 – 4. mesto

Vsa druga tekmovanja so bila zaradi epidemije odpovedana. Med drugim tudi občinsko in državno tekmovanje, na katerem bi morali nastopiti člani A2.

Državno tekmovanje je bilo prestavljeno in bo potekalo 5. in 6. 6. 2021 v Celju. Občinsko tekmovanje pa bo 12. in 13. 6. 2021 na stadionu v Mekinjah.

DRUŽABNI DOGODKI:

Naj omenim še nekaj družabnih dogodkov, ki so se odvijali v letošnjem letu.

Leto smo pričeli v prijetnem vzdušju. 1. januarja so mi tovariši gasilci postavili mlaj za 40 let. V juniju so se članice B skupaj s predsednikom in poveljnikom udeležile praznovanja ob abrahamu članice Tončke, člani A2 pa so ob 30. rojstnem dnevu postavili mlaj članu Domnu. V juliju je tajnica Bojana praznovala 40 let, sledila pa je še poroka predsednice mladine Vesne in člana Miha.

Ob zaključku lahko rečem, da smo bili kljub težkim časom, ki nam jih je prinesel virus SARS-CoV-2, in prilagoditve življenja ter aktivnosti ukrepom in priporočilom NIJZ in GZS v društvu kar aktivni. V letu, ki se počasi izteka, smo kljub omejitvam opravili krepko čez 1000 prostovoljnih ur dela na področju preventive, usposabljanja, tekmovanj in intervencij.

V upanju, da se bo stanje z virusom SARS-CoV-2 čim prej končalo in da bomo lahko zaživel kot običajno, vas lepo pozdravljam z gasilskim pozdravom: Na pomoč!

Tomaž Zabavnik VGČ II. st., poveljnik PGD Špitalič

DELOVANJE DRUŠTVA ŠKT ŠPITALIČ V LETU 2020

Prva aktivnost našega društva je bil občni zbor, ki je potekal februarja v prostorih gasilskega doma. Pregledali smo delovanje v preteklem letu in si postavili plan aktivnosti za leto 2020. Ugotovljeno je bilo, da smo bili uspešni tako pri izvajanju planiranih del, kot tudi pri črpanju sredstev iz občinskega proračuna na vseh področjih. Letošnji plan dela in aktivnosti se bistveno ni razlikoval od prejšnjega. Planirali smo čistilno akcijo, pohod na Limbarsko goro, velikonočni nogometni turnir, rekreacijo, obnovo lesenih tabel, ki označujejo hišne številke, prvomajski kres, izlet za člane in nečlane, igrice za otroke, označiti krožno pohodno pot na Menino, izdajo zgibanke (Špitavska krožna pot na Menino), miklavževanje, adventna okrasitev središča Špitaliča in Jastrobela in izdajo Špitavskih novic. Naložili smo si veliko dela za tako maloštevilčno društvo.

Seveda smo plan sprejeli še v času, ko smo na televiziji že videli, kako se na Kitajskem borijo z novo nalezljivo boleznijo covid-19. Le nekaj tednov zatem je bolezen zajela tudi našo državo. Država se je za nekaj tednov povsem ustavila, ustavilo pa se je tudi delo in aktivnosti našega društva. Odpovedane so bile naslednje aktivnosti: čistilna akcija, nogometni turnir, pohod na Limbarsko goro in prvomajski kres.

Smo pa v tem času obnovili lesene smerokaze za domačije in zaselke, ki so odmaknjeni od glavne ceste. Dodali smo tudi nekaj novih, ki so še manjkali od prve postavitve. Koronavirus se je za nekaj časa umaknil iz našega življenja, mi pa smo skušali nadomestiti nekaj odpadlih dogodkov. Tako smo 6. septembra organizirali pohod krajanov na Menino planino. 19. septembra smo se skupaj z gasilci odpravili na izlet v Ribnico in Kočevje. Ogledali smo si ribniški grad in rokodelski center, kjer so nam prikazali izdelavo suhe robe. Nato smo se odpeljali v Kočevje, kjer smo si ogledali bunker Škrilj, Kočevsko jezero in obiskali njihovo gasilsko društvo. Sledilo je prijetno druženje ob večerji.

V septembru in oktobru smo moči usmerili v označitev Špitavske krožne pohodne poti na Menino planino. Izdelali in postavili smo smerne table, z markacijami označili celotno traso in na začetku poti v Špitaliču postavili zemljevid poteka poti. Celotna pot je podrobno opisana v zgibanki, ki jo boste dobili predvidoma decembra skupaj z gasilskim koledarjem. Zgibanka je že v tisku. Seveda pa očitno naše delo nekaterim krajanom ni všeč, saj so na relaciji Nova Reber–Slopi že dvakrat uničili in odstranili smerne table Špitavske poti. Celotna trasa poteka po javnih cestah in poteh, zato težko razumemo, koga to moti. Zgolj objestnost.

V novembru smo načrtovali tudi igrice za najmlajše, vendar so tudi to odpihnili ukrepi za zaježitev koronavirusa.

Člani in članice pa že pridno zbirajo naročila za Miklavža. Letos bomo Miklavža prosili, da zaradi izrednih razmer otroke obišče na domačem pragu brez stikov in na primerni distanci. Do prihoda Miklavža bomo izdali še Špitavske novice in izdelali velik adventni venec ter okrasili Špitalič in Jastrobela za prihajajoči advent, božič in novo leto. Upam, da smo v danih razmerah naredili veliko za kraj in za ljudi, ki tu živimo.

Ostanimo zdravi in vse dobro v letu 2021.

Valentin-Zdravko Hribar

Pohod krajanov na Menino planino

Tradicionalni pohod na Limbarsko goro je letos zaradi epidemije koronavirusa odpadel. Člani ŠKT društva smo se odločili, da ga nadomestimo s pohodom na Menino planino. Na Menino smo se podali v nedeljo, šestega septembra. Kljub temu da se veliko krajanov ukvarja s pohodništvom, pa je bila udeležba na pohodu bolj skromna. Udeleženci se s tem nismo obremenjevali, lepo vreme in prijetna družba sta nas kar ponesla na planino.

Pohod je potekal po trasi, ki jo nameravamo označiti kot Špitavsko krožno pot na Menino planino. Pot je potekala čez zaselek Dolina preko Nove Rebri na Limovsko planino in naprej

na Bibo planino. Tu smo si vzeli čas za malico in pijačo. Po počitku smo pot nadaljevali navzdol čez zgornji Okrog do našega cilja v Špitalič. Kljub utrujenosti smo bili na cilju veseli, da smo prehodili štirinajstkilometrsko Špitavsko krožno pot na Menino planino. Odločili smo se, da pohod še kdaj ponovimo.

Valentin-Zdravko Hribar

Strokovna ekskurzija

Letos smo se odločili, da se na strokovno ekskurzijo podamo prej kot običajno, saj zadeve okrog covid-19 nič bile nič kaj obetavne. Tako smo se člani PGD in Društva ŠKT že 19. septembra ob 7. uri iz Špitaliča odpravili proti Ribnici. Na Trojanah smo si privoščili jutranjo kavo nato pa se odpeljali do našega prvega cilja - Ribnice.

V Rokodelskem centru Ribnica smo si ogledali razstavo in demonstracijo izdelovanja suhe robe ter obiskali muzejsko trgovino. Sledil je kratek sprehod do Ribniškega gradu ter ogled dveh razstav: Suha roba in lončarstvo ter Boj krvavi zoper čarovniško zalego. V starem mestnem jedru smo si ogledali ribniški trg ter cerkev sv. Štefana.

Pot smo nadaljevali proti Kočevski reki, kjer smo si v dveh skupinah ogledali Bunker Škrilj - vojaški bunker K-35.

Naš zadnji cilj je bilo Kočevje, kjer smo si ogledali PGD Kočevje, ekskurzijo pa zaključili z zgodnjo večerjo v Gostilni pri Rudniškem (Kočevskem) jezeru.

V prijetnem vzdušju smo se v večernih urah odpravili proti domu.

Bojana Pančur

Miklavževanje (december 2019)

Tudi lansko leto se je sveti Miklavž med svojim obdarovanjem po svetu spet ustavil v Špitaliču. Na njegov prihod pa nas to leto niso pripravili otroci iz podružnične šole Motnik, vendar so se naši otroci kar sami opogumili in zaplesali s pomočjo Vesne Drolc. Prav tako pa so nam zapeli nekaj pesmic. S svojimi glasovi nas je pozdravil tudi Cerkveni pevski zbor Špitalič pod vodstvom Antona Semprimožnika in Marinke Golob.

Že drugo leto je miklavževanje potekalo zunaj, na špitalskem igrišču. Sveti Miklavž se je odločil, da bo darila pripeljal kar na vozu s pomočjo dveh ponijev in z njimi razveselil 40 otrok. S seboj je pripeljal tri angele, ki so imeli vreče, polne bombonov za otroke, in dva parkeljna, ki sta porednim otrokom delila šibe. Seveda je kakšna šiba pristala tudi v rokah staršev. Ob njegovem odhodu so se prižgale špitalske lučke na drevoredu ter prva lučka na velikem adventnem vencu. Po obdarovanju je potekal tudi bazar, za katerega so poskrbele članice PGD Špitalič. Za uspešno izvedbo miklavževanja so zaslužni Društvo ŠKT Špitalič, KS Špitalič in starši.

Anamari Hribar

Jasli

Že mnogo let našo cerkev v Špitaliču, katere zavetnik je sv. Anton Puščavnik, ob božiču krajšajo jasli. Le-te so vsako leto izvirnejše in res vredne ogleda. Zasluga gre možem, ki postavijo ogrodje iz lesa, ter ženam, dekletom in otrokom, ki vsako leto s svojo bujno domišljijo postavijo veličastne jasli. Nad njimi so ustvarili tudi nebo, bogato z zvezdami iz lučk. Hvala vsem, ki pri tem sodelujete in nam vsako leto polepšate božični čas.

Jasli v cerkvi sv. Antona Puščavnika v Špitaliču leta 2019

Anamari Hribar

V lovskem letu 2020, ki ga je zaznamovala koronavirusna pandemija, smo lovci poskušali izvesti večino del, načrtovanih z lovsko gospodarskim načrtom za naše lovišče. Kljub občasnim zaporam statističnih regij in občinskih mej smo, upoštevajoč določila NIJZ-a in ob izpolnjenih zahtevanih obrazcih, lahko vsi člani lovske družine prihajali v lovišče.

Naše letošnje gospodarjenje z divjadjo je podobno kot prejšnja leta zaznamovalo odpravljanje škod po divjadi. V prvi vrsti so bili celo leto zelo aktivni divji pujsi, ki so v svoji maniri poskrbeli za prezračevanje travne ruše v celotnem lovišču – razrili so večinoma vse pašnike in košenice na Menini, zelo opazno so bili dejavni tudi na nižinskih travnikih in v Šipku. Problem je v tem, da lastniki zemljišč teh razritin ne jemljejo kot dolgoročno naložbo v izboljšanje travne ruše, ampak udarniško dejavnost pujsov jemljejo kot škodo in zato zahtevajo odškodnino. V poznem poletju pujsi radi sodelujejo tudi pri spravilu dozorevajoče koruze; začasno se kar naselijo v bližini njive ali kar v njej. Jelenjad si rada vzame svoj delež zaslug pri spravilu krompirja, pese ali drugih poljščin, pozimi pa v gozdu obira lubje. Letos so za dodatno škodo poskrbele še vrane, ki so nekemu kmetu skljuvale silosne bale.

Gospodar lovske družine in vodja rajona morata skupaj z oškodovanim lastnikom oceniti prijavljeno škodo in se dogovoriti za povračilo. Lovci za povračilo škod po divjadi in za svoje delovanje v korist prostoživečih živali ne dobimo od države kakšnih dotacij, kot jih dobijo druga društva, čeprav je divjad državna last. Vse stroške poravnavamo iz letne članarine in iz dohodkov od prodaje uplenjene divjadi. Lovci smo koncesionarji, kar pomeni, da državi plačamo vsako leto koncesijsko dajatev, da si s tem zagotovimo pravico do lova v našem lovišču. Nekateri oškodovanci razumejo naš nezavidljiv finančni položaj in se hitro pogodimo o škodi, pri nekaterih so pogajanja nekoliko trša. Vsekakor pa se lovci zavedamo, da lovimo na privatni zemlji in da se seveda od nas pričakuje, da spoštujemo in varujemo tujo lastnino.

Glavno naše delo je bilo seveda izvzem divjadi po sprejetem letnem načrtu, obnavljanje lovskih poti, krmljenje divjadi ... in vzdrževanje lovskih objektov. Prav zadnja dejavnost v širšem pomenu besede nam je v zadnjem času vzela ogromno časa, denarja in energije. V šali smo ugotovili, da bi se lahko preimenovali v lovsko-gradbeno družino. V tem letu smo tako zaključevali gradnjo in opremo t. i. črne bajte. Staro gozdarsko kočico, ki smo jo svojčas preselili iz Šipka, je bilo treba podreti ali temeljito obnoviti. Zahvaljujoč predvsem mladi generaciji članov naše lovske družine je ta kočica lepo obnovljena in se sedaj družimo predvsem v tej bajti. Stavbo lovskega doma smo namreč dali v najem.

Črna bajta

Zelo opazna pa je postavitev novega dvojnega kozolca ali po domače toplarja. Stari je bil sestavljen iz treh kozolcev in je odslužil svojemu namenu. S tem kozolcem smo želeli ohraniti arhitekturno posebnost slovenske stavbne dediščine, nekoliko prirejene našim potrebam. Spodnji del bo služil kot shramba, zgornji pa kot izhodiščni del strelišča. Lokacija tega dvojnega kozolca je zelo opazna in bo obveljala kot neka lepa arhitekturna posebnost tega kraja. Seveda pa taka gradnja veliko stane, zato ni čudno, da je stari blagajnik že čisto siv, novi pa je začel pospešeno siveti.

Dvojni kozolec

Naša lovska družina je bila v tem letu zelo dejavna in se lahko pohvali z nadpovprečnimi rezultati in svoje delo namerava nadaljevati v korist pristoživečih živali in družbe.

Običajno predstavitev dela lovske družine v iztekajočem se letu dopolnimo s kako lovsko zgodbo. S katero letos? Objavimo tisto, v kateri nastopa lovski tovariš, ki je letos praznoval 80-letnico. Naslov zgodbe je

PLES S ŠČETINARJEM

Kako bridko se včasih lovec zmoti v presoji, ali je žival po strelu res dokončno mrtva ali pa tako le izgleda. Vsi več ali manj poznamo zgodbo Drajarjevega Janeza, ki je na ščetine položil merjasca. Upleniteljski zanos mu ni dovolil trezne presoje, ali je merjasec res že dokončno pobrcal ali pa je zaradi šoka od udarca krogla le nepremično obležal. Janez ga je, prepričan, da je z njim konec, prevalil na hrbet, poiskal nož, prijel merjasca za prašnike in tedaj se je čisto nepričakovano zgodilo – merjasec ga je s krčevitim udarcem dobro zadel, da je odletel nekaj metrov po zraku. Zajeten pujs je po najkrajši poti pobegnil v gozd ter odnesel cela jajca, Janez pa se je v stoku zvijal od bolečin. Z enim samim udarcem ga je merjasec spravil v mavec in za precej časa v bolniško.

V tej zgodbi sem na strani merjasca. Ravnal je namreč kot pravi pripadnik moškega spola. Če bi mene kdo zgrabil za prašnike in če bi okrog njih še kdo opletal z nožem, bi usekal z vso močjo. Jajc ne dam za nobeno ceno. Najbrž se marsikdo strinja z mano.

Ta merjasec je svojo trdoživost pokazal tudi v naslednjih dneh. Krogla je namreč le oplazila njegovo hrbtenico, ga omamila, noben vitalni organ ni bil poškodovan. Janezova jagrska tovarišija se je za njim pognala s psi. Ušel jim je. Pri tem ga je na cesti pred Okrogom z avtom dobro zadel domačin. Tudi ta udarec mu ni prišel do živega. Nato je poniknil, za njim sta ostala – en jager v bolnici in en razbit avto.

Lovska zgodba Javarškovega Franceljna se je za divjega pujsa slabše končala. Tisto nedeljo je bila brakada v Šipku, potekala je od Lipovca proti Gabrskim senožetom. Sedaj že pokojni Stane je šel po vrhu, Javaršk pod njim. Brakirji so se pomikali v urejeni vrsti, počasi, kot to delajo izkušeni lovci. Letošnji slavljenec je našel konjsko podkev. Pobral jo je: »Pravijo, da prinaša srečo. No, mogoče velja tudi za lovsko srečo. Bomo videli.«

Stane je kmalu naletel na trop prašičev, ki je pot umika usmeril navzdol po strmini. Francelj je imel priložnost za strel, nameril je, ukrivil prst in prašič se je zavalil po tleh ter obmiroval. Precej velik lanščak. Upleniteljsko srečo je najprej s klicem sporočil Stanetu: »Enega imam, pridi dol pomagat!« Nekaj lovskih psov goničev je priteklo do prašiča in so se zaganjali vanj. Stane se je počasi spuščal po strmini, Javaršk ga je spremljal s ponosnim in srečnim pogledom. Pri tem je s kotičkom očesa oplazil pujsa in opazil, da se črna mrcina nekaj premika, pravzaprav kar pobira. V dveh skokih je bil pri njem, puška pa je ostala pri drevesu. Kaj naj? Ukrepati je treba takoj. Da ne bi pobegnil, mu ni preostalo drugega, kot da ga je zgrabil za zadnje noge in dvignil, pujs pa je z močnimi sprednjimi nogami zakopal po tleh. Tako sta začela voziti šajtrgo in se vrteti v krogu: pujs je hotel naprej, on pa ga je vlekel nazaj. Pujs se ni mogel iztrgati iz močnih lovčevih rok, poskušal se mu je celo približati, da bi v »partnerja« zasedil čekane, lovec ga je odrival in se mu izmikal. Najbrž je bilo smešno videti, kako sta se vrtela, rila naprej in nazaj in levo in desno ter plesala polko in tango. Francelj je vedel, da dolgo ne bo mogel vzdržati v tem nenavadnem plesu, zato je zaklical Stanetu, naj vendar stori, kar je v teh okoliščinah edino ustrezno, sicer bo šel pujs po svoje. »Ja, kako pa naj, če pa imam v puški samo šrot?« Upehani lovski tovariš je z glavo nakazal, kje je njegovo lovsko orodje. Tako je Stane s strelom od čisto blizu končal ta nenavadni ples s ščetinarjem.

Iz tega tropa sta tisti dan končala svojo potepinsko zgodbo še dva prašiča. Po pozdravu lovini je bilo razpoloženje prav jagrsko prešerno. Kaj takega pa še ne! Neobičajni uplenitelj je moral svojo zgodbo velikokrat ponoviti, vsakokrat seveda tudi zaliti, saj si je lovski blagor prislužil po težkem garanju.

Francelj se je ravno odvajal kajenja, tri mesece je že vztrajal. Ta dan je žal svojo lovsko dogodivščino proslavil tudi tako, da je vzel ponujeno cigareto in prižgal. Naslednji dan je kupil svoj zavojček cigaret.

Ja, tako jo je pujs zagodel našemu slavljenecu Javaršku.

DRUŠTVO UPOKOJENCEV MOTNIK-ŠPITALIČ

Leto se izteka, nam, upokojencem, pa to leto ni bilo najbolj naklonjeno. Vseeno smo veseli, da se število članov povečuje iz leta v leto. Letos je na novo vpisanih 19 članov. Vseh vpisanih članov je 137. V svoje vrste vabimo tudi ostale upokojence.

Plan, ki smo ga potrdili na seji UO in NO, nismo v celoti realizirali zaradi epidemije koronavirusa, ki je prisoten vse leto. Kljub temu smo nekatere manjše dogodke izpeljali.

Dejavni smo na socialnovarstvenem področju. Obiščemo vse, ki v letu dopolnijo 80 in 90 let, jih obdarimo in jim zaželimo še veliko zdravja. Prav tako obiščemo vse bolne in invalide, tudi v domu za starejše. Ob koncu leta pripravimo darilne vrečke za vse, starejše od 80 let. Poverjeniki odnesejo darila članom. Letos je teh 27 oseb. Za prejemnico priznanja je društvo predlagalo Marijo Drolc iz Motnika za dolgoletno delo na humanitarnem področju. Prejela ga bo ob prvi priliki na občnem zboru.

Sicer pa člani društva poskrbimo tudi za šport in rekreacijo. Nekaj časa sta potekala aerobika in namizni tenis. Tudi pohodi so naša priljubljena rekreacija. Potekajo trikrat mesečno (kratki, tematski in daljši). Med zanimivimi kratkimi pohodi sta bila pohod na slap Orglice in Mrzlico. Januarja smo imeli tematski pohod na Limovce (ogled izdelave harmonike Goti), februarja ogled izdelave sira Pr' Gabršk, na Ločici pa ogled izdelave sodov. Zanimiv daljši pohod (celodnevni) je bil v Dolini sedmerih Triglavskih jezer. Veliko pohodov je odpadlo.

Snovik-Sela, pod cerkvijo na Selah, 24. 2. 2020

Pri oddajniku, Stebljevek, 24. 8. 2020

Redno se kulturno udeležujemo. Na predvečer slovenskega kulturnega praznika smo pripravili prireditev, ki jo je povezovala Majda Zupančič. Sodelovali so naši upokojenci z recitacijami in naši mladi pevci. Praznovali smo tudi 8. marec. Majda Zupančič je pripravila kulturni program, pri katerem so sodelovali naši upokojenci z recitacijo in naši pevci. Sodelovali smo tudi na proslavi ob krajevnem prazniku KS Motnik in KS Špitalič na Slopeh. V društvu deluje tudi mešani pevski zbor po vodstvu Marinke Golob. Pridno so vadili. Načrtovani koncert je bil zaradi virusa odpovedan. Škoda, saj bi se lahko predstavili v novih oblekah.

V marcu se je že množično govorilo o številu okuženih, sredi meseca je vse obstalo. Imeli smo upanje, da bomo po planu lahko še kaj izpeljali, ampak epidemija je bila preobsežna. Tako samo vse člane pisno obvestili, da vsi večji dogodki odpadejo (občni zbor, koncert pevskega zbora, srečanje pohodnikov, srečanje na Peči, izlet, društveni pohodi). Tudi na ravni Zveze društev upokojencev Slovenije in Pokrajinske zveze Gorenjske so bila vsa srečanja in tekmovanja odpovedana. Koronavirus je povsem pomešal plane na vseh področjih. Člani društva smo se letos zato malo organizirano srečevali, kaj šele, da bi se družili ob glasbi in uživali na kakšnem izletu. Želje po izletu so ostale neizpolnjene. Če ni druženja, ni povezanosti, kar smo letos prav dobro občutili. Ko se je pojavila možnost pridobiti kartico za brezplačen prevoz, so to nekateri izkoristili.

Prostovoljke v okviru projekta »Starejši za starejše« z veseljem obiskujemo starejše, čeprav je teren zelo razseljen. Prebivalci materialnih dobrin večinoma ne potrebujejo, saj svojci lepo

skrbijo zanje. Največja težava je osamljenost, zato so vsakega obiska veseli. Letos so prostovoljke veliko dela opravljale po telefonu. Koordinator je tedensko odgovarjal na zastavljena vprašanja ZDUS in PZDU o tem, kako poteka delo. Prav tako smo morali v času zaprtja dnevno poročati o morebitnih težavah vodji humanitarnih programov na občini in civilni zaščiti. V septembru smo opravile enodnevno izobraževanje pod vodstvom strokovnega predavatelja. Za večletno sodelovanje pri projektu smo vse prostovoljke prejele pisna priznanja od ZDUS-a, ki bodo podeljena ob prvi priliki.

Društvo sodeluje tudi na medgeneracijskem povezovanju, na lokalni ravni KS Motnik, KS Špitalič in z drugimi društvi v kraju.

Tudi v prihodnje bo osnovna dejavnost našega društva skrb za medsebojno druženje, organizacija izletov, družabnih srečanj, sodelovanje na prireditvah in pomoč starejšim.

Na koncu se v imenu UO in NO zahvaljujem za sodelovanje vsem članom društva in tudi drugim, ki pomagajo in prispevajo na kakršenkoli način – z delom ali finančno, da nam uspe izpeljati cilje in projekte.

Vsem članom želim lepe božične praznike in srečno, zdravo novo leto v upanju, da bo naslednje leto boljše.

Sv. Vid, na poti v Češnjice, 5. 5. 2020

Tekst: Draga Zajec, foto: Majda Zupančič

K SLAPU ORGLICE

Dolina Kamniške Bele je stranska dolina na poti proti Kamniški Bistrici. Po njej teče hudourniški potok Kamniška Bela, ki je levi pritok Kamniške Bistrice. Vanjo se izliva pri soteski Predaselj.

V maju smo pohodniki in pohodnice našega društva obiskali naravno znamenitost doline Kamniške Bele, slap Orglice.

Zbrali smo se pri pubu Pod Skalo, se »pokupčkali« po avtomobilih in se odpeljali do izhodišča omenjene doline.

Prijetna, rahlo valovita pot najprej poteka ob desnem bregu Kamniške Bele. Levo in desno so strma pobočja, delno porasla z gozdom. Na približno dveh tretjinah poti je levo odcep za partizansko bolnico Bela. Ta je delovala od jeseni 1943 do leta 1945 in je okupator ni nikoli odkril. Pod strmim pobočjem so urejeni ostanki (temelji barak) in slikovni material. Tukaj je umrl ranjeni pilot sestreljenega letala B 17, Otto Hins iz Colorada v ZDA. Letalo je strmoglavilo maja 1944 na Mali planini. Njegova soborca sta preživel.

Nadaljevali smo po ozki poti, prečili suho strugo in prišli do Orglic. Slap je visok približno 40 m. Čez skale teče nekoliko poševno in ga ob nizkem vodostaju skoraj ni videti. Kamniška Bela par metrov naprej ponikne in kasneje spet priteče na plano. Struga je prava slika hudournika, nagrmaden prod, manjši ali večji kamni in celo skale. Nekateri so splezali v bližino slapu, drugi smo občudovali strme stene vzpetin: Mešenik, Kamniški dedec, Zeleniške špice, Rzenik, Konj ... Dolino zapira prelaz Presedljaj. Ob povratku smo si ogledovali zanimive sklade skal, iz katerih so sestavljeni vrhovi. Čudo narave.

Z avtomobili smo se odpeljali do doma v Kamniški Bistrici in se okrepčali. Pot smo nadaljevali v smeri proti Kokršemu sedlu. Po brvi čez potok Sedelšček smo šli skozi spominski park, kjer so postavljene spominske plošče planincem in alpinistom, ki so umrli v gorah (predvsem v Kamniško-Savinjskih Alpah). Poklonili smo se spominu na Mateja in zapustili območje parka. Mimo dvorca in Gostilne pri Jurju smo se vrnili k domu. Še ena gasilska fotografija ob spomeniku lovca Bosovega Tineta in naš pohodni dan se je zaključil.

Preživeli smo res lepo in prijetno dopoldne in tudi kaj novega izvedeli.

Pa srečno in varen korak.

V spominski park, 28. 5. 2020

Pred domom v Kamniški Bistrici, 28. 5. 2020

Majda Zupančič,
Društvo upokojencev Motnik-Špitalič

POHOD DU MOTNIK-ŠPITALIČ NA SEDMERA JEZERA

26. avgusta smo se člani pohodniške sekcije DU Motnik-Špitalič odpravili na daljši pohod do koč pri Triglavskih jezerih. Štirinajst članov in članic se je z gasilskim kombijem in enim osebnim vozilom pripeljalo do planine Blato na izhodišče. Čudovito vreme in dobra volja že na začetku dneva sta bila garancija, da bomo preživeli čudovit dan v neokrnjeni naravi.

Zmerno strma pot nas je vodila skozi gozdove nad Bohinjem do Planine pri Jezeru. Tu smo si vzeli čas za prvo malico in kavo. Pot smo nadaljevali v smeri planine Dedno polje, kjer se pred nami odpre čudovit pogled na pastirske stane. Mi pa nadaljujemo po poti proti planini Ovčarija. Med potjo se nam odpre čudovit pogled na Spodnje Bohinjske gore. Pot nas pelje čez Prode prečno po strmem travnatem pobočju in nato skozi gozd in kmalu zagledamo Dvojno jezero. Hoja ob jezeru nam odpre lep pogled na naš cilj, koč pri Triglavskih jezerih. Tu se odpočijemo in okrepčamo.

Vračali smo se po nekoliko zahtevnejši poti čez Štapce do planine Dedno polje in nazaj na izhodišče planine Blato. Za nami je bilo približno sedem ur hoje in čudovit dan v prijetni družbi. Z lepimi gorskimi spomini smo se odpravili domov.

Valentin Hribar

TEMATSKI POHODI DU MOTNIK-ŠPITALIČ

Z željo, da bi našim pohodom dodali neko novo vsebino, smo se odločili, da enkrat mesečno organiziramo pohod s ciljem spoznati, kaj in kako delajo posamezniki oziroma podjetja v naši okolici. Te pohode smo poimenovali »tematski pohodi«. Žal nam je koronavirus preprečil izpolniti plan dvanajstih pohodov, izvedli smo le štiri.

Izdelava harmonike:

Iz Motnika smo se podali na Limovce, do Gotija. V delavnici nam je prikazal, kako iz drv nastaja ohišje harmonike. Pogledali smo si, kako se montira notranjost harmonike, kako nastane meh in še in še ... Po ogledu nas je povabil v klet, raztegnil svoj meh in tu se je pelo, pilo in plesalo. Polni vtisov in dobre volje smo se popoldan vrnili v Motnik.

Skupinska pred Gotijevo hišo, 16. 1. 2020

Pridelava sira:

Obetal se nam je lep dan, zato smo šli po bližnjici iz Jastrobelj na Gabrske senožeti, mimo Pecmana na Kozjak in v Češnjice na kmetijo Pr' Gabršek. Že ko smo poslušali gospo Heleno, kako iz mleka nastajajo sir in ostali izdelki, so se nam cedile sline. Vrhunec pa je bilo povabilo za bogato obloženo mizo domačih dobrot. Degustacija sirov in drugih dobrot je bila popolna, ko je gospod Jože z nami nazdravil z domačim ... Tudi sin in hči sta dokazala, da jima tako delo ni tuje. Bravo! Sledil je samo še povratek čez Bukovškov hrib v Jastrobje. Pot je bila kar prekratka, da bi lahko preleli vse, kar smo doživeli.

Varjenje piva:

Z avtobusom smo se odpeljali na Laze. Peš do sv. Vida, od tu v Golice k Marinki in Blažu »privezati si dušo«. Po gozdnih poteh smo se prebili do pivovarne Meninc. Kakšno olajšanje! Sprejela sta nas gospod Frenk in gospa Simona. Izvedeli smo, kako se vari ta čudežna pijača, na kaj je potrebno paziti ... Degustacija ob prigrizku je bila več kot uspešna. Uspešna pa je bila tudi pot čez Smešk v Spodnji Okrog in Špitalič. Že pri cerkvi sv. Vida smo nazdravili pohodnikom, ki so praznovali. Med potjo smo to lepo navado še ponovili. Res škoda, da je pot kar prehitro minila.

Pivovarna Menin'c, 5. 5. 2020

Izdelava sodov:

Iz Motnika na Vrhe, Srobotno in po najkrajši poti na Ločico. Čakala nas je predstavitev. Lastnik delavnice Marko nam je prikazal, kako se naredi doga, kako se sestavijo doge v obroč in kako se na ognju ukrivi sod in dobi svojo končno obliko. Za nekatere je bilo to nekaj povsem novega, za druge pa nostalgija.

Vračali smo se mimo Ločice in glej ga, zlomka, povabil nas je »Angel«. Prošnje mu ni bilo potrebno napisati. Posedli smo se, »si privezali dušo« in okrepili telo. Po stari poti smo se prebili na Osredek, od tu pa v »Ameriko«. K sreči smo prišli do Milana. Dotočili vodo in ... Pot do Motnika je minila v veselem razpoloženju in že smo planirali naslednji pohod.

Kdaj in kam bo?

Nimam pojma!

Ivo Piskar,
vodja tematskih pohodov

KRAJEVNA SKUPNOST ŠPITALIČ

Delovanje KS Špitalič v letošnjem letu je podobno stanju v državi. Iz občinskih sredstev ni bil financiran noben naš projekt.

Zadali smo si cilj, da v letošnjem letu postavimo nadstrešnice na avtobusni postaji Jastrobje. Pri pridobivanju soglasij se je izkazalo, da zemlja še ni odpisana. Občina je to zadevo v letošnjem letu uredila, tako da izvedbo pričakujemo v naslednjem letu.

V začetku šolskega leta se je pojavil problem, na katerega v KS opozarjamo že 20 let. Avtobusna postaja v Beli 3 je z vidika varnosti otrok v cestnem prometu nesprejemljiva.

Po posvetovanju z občinsko upravo, redarsko službo in svetom za preventivo v cestnem prometu smo se dogovorili, da začasno avtobus ustavlja pri hiši št. Bela 2.

Intenzivno iščemo lokacijo za izgradnjo avtobusne postaje v Beli, vendar nastaja problem, ker na tem odseku ni naselje, tako občina prelaga to breme na državo, ta pa nima posebnega posluha.

Če do konca leta ne bosta rešena lokacija in vir financiranja, bomo izogibališča naredili sami. To sem povedal tudi županu. To je seveda v nasprotju z zakonodajo, vendar je po 20 letih prošelj nekaj treba storiti. Mogoče se bo potem zadeva začela hitreje odvijati.

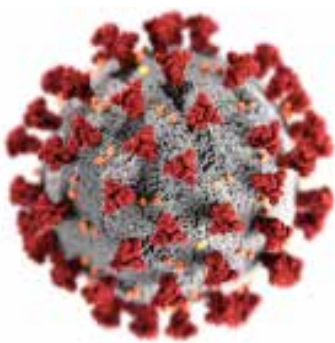
Epidemija koronavirusa je sicer vse postavila na glavo, za nekatere pa je to tudi dober izgovor.

Marko Drolc,
predsednik KS Špitalič

PA NE SPET TA NOVI KORONAVIRUS ...

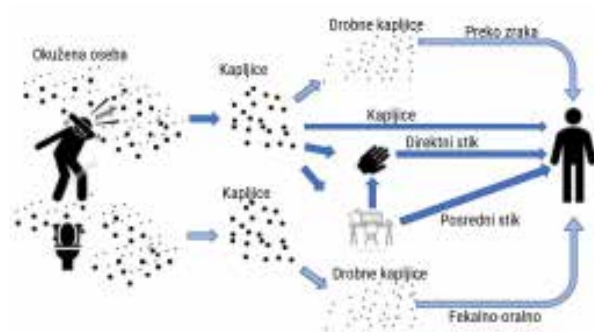
... je stavek, ki ga je najverjetneje vsak izmed nas izrekel vsaj enkrat do sedaj, saj nas večkrat na dan na novi koronavirus spomnijo televizija, internet ali pa časopisi. Zato na teh straneh ne bom naštevala suhoparnih podatkov, ampak bomo na hitro ponovili najvažnejša dejstva o novem koronavirusu, v nadaljevanju pa bom opisala nekaj zanimivosti, povezanih z njim.

KAJ JE POTREBNO VEDETI O NOVEM KORONAVIRUSU?

- Covid-19 je bolezen, ki jo povzroča virus, ki se lahko širi s človeka na človeka.
- Virus, ki povzroča covid-19, je novi koronavirus, ki se je razširil po vsem svetu.
- Simptomi covida-19 so lahko zelo različni. Bolezen lahko poteka brez simptomov, ali pa so le-ti blagi, lahko pa pride do hudega poteka bolezni (najpogostejši simptomi so slabo počutje, prehladni znaki, kašelj, vročina, težko dihanje, glavobol, bolečine v mišicah, izguba vonja ali okusa, bolečine v žrelu).

KAKO SE COVID-19 ŠIRI?

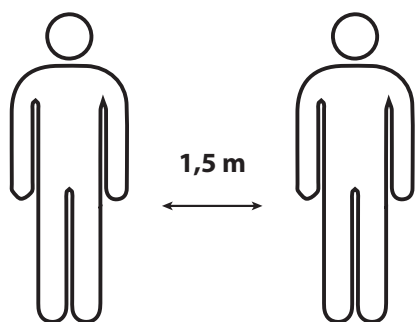
- Okužimo se lahko, če smo v bližini osebe (znotraj 1,5 m), ki preboleva covid-19. Primarno se virus širi z osebe na osebo.
- Okužimo se preko respiratornih kapljic, ki jih okužena oseba izloča ob govorjenju, kašljanju ali kihanju.
- Okužimo se lahko tudi preko dotikanja predmetov oz. površin, na katerih se virus nahaja, potem pa se dotaknemo nosu, ust ali oči.

KAKO ZAŠČITIMO SEBE IN DRUGE PRED COVID-19?

- Trenutno pri nas še ni na voljo cepiva proti novemu koronavirusu. Najboljša zaščita je ta, da se ne izpostavljam virusu, ki povzroča covid-19.
- Čimveč bodimo v domačem okolju in se izogibajmo bližnjih stikov z drugimi ljudmi.
- Na javnih krajih nosimo zaščitno masko, ki pokrije nos in usta.
- Čistimo in razkužujemo površine, ki se jih dotika veliko različnih ljudi.
- Pogosto si umivamo roke (vsaj 20 sekund) ali pa razkužujemo roke (razkužilo mora vsebovati vsaj 60 % alkohol).

UPOŠTEVAMO SOCIALNO DISTANCIRANJE

- Nakupe, posvet z zdravnikom in druge dejavnosti opravljamo preko spleta, v kolikor je to mogoče.
- V kolikor moramo po opravkih, se držimo varnostne razdalje (vsaj 1,5 m), si redno razkužujemo roke in nosimo zaščitno masko.

ČE SMO BOLNI, PREPREČIMO PRENOS COVID-19

- Če smo zboleli, ostanemo doma, razen če potrebujemo zdravniško pomoč.
- Izogibamo se javnim prevozom, taksijem.
- Doma se izoliramo stran od drugih ljudi in naših hišnih ljubljencev.
- Zdravila proti covidu-19 še ni, je pa potrebno poiskati zdravniško pomoč, v kolikor se simptomi bolezni poslabšajo. Pred odhodom od doma kontaktiramo osebnega ali dežurnega zdravnika (**tel. št. ZD Kamnik: brisi in COVID-19 ambulanta: prijava in posveti na 051 642 922 od 7.30 do 18. ure med tednom in 8. do 15. ure med vikendi**). V primeru urgentnega stanja se kliče številka 112.

POTREBNO JE POZNATI TVEGANJA ZA HUIŠI POTEK BOLEZNI

- Vsak od nas se lahko okuži s covidom-19.
- Starostniki in osebe s pridruženimi resnejšimi obolenji so bolj ogroženi za težak potek bolezni.

ZANIMIVA DEJSTVA O NOVEM KORONAVIRUSU

- *Kaj pomeni kratica covid-19 in kaj SARS-CoV-2?*

Covid-19 je bolezen (»CO« - korona, »VI« - virus, »D« - disease (bolezen), »19« - leto 2019, ko je virus prvič izbruhnil), ki jo povzroča novi koronavirus, imenovan **SARS-CoV-2** (»S« - severe, »A« - acute, »R« - respiratory, »S« - syndrome, »CoV-2« - koronavirus 2 (koronavirus 2, ki povzroča akutni respiratorni sindrom).

- *Ali lahko tudi osebe brez simptomov in znakov prenašajo bolezen na druge ljudi?*

Da, ni pa še jasno, kako pogosti so takšni prenosi.

- *Ali je oseba po preboleli bolezni zaščitena pred ponovno okužbo?*

Rezultati študij kažejo na prisotnost protiteles proti novemu koronavirusu pri posameznikih, ki so prebolevali bolezen. Stopnja in trajanje zaščite po preboleli bolezni zaenkrat še nista znani. Poročali so tudi o ponovnih okužbah pri ljudeh, ki so že preboleli covid-19.

- *Kako dolgo virus SARS-CoV-2 preživi na površinah?*

Po do sedaj znanih podatkih iz literature novi koronavirus SARS-CoV-2 na različnih materialih preživi različno dolgo: tiskarski in tekstilni papir do 3 ure, bakrena površina do 4 ure, karton do 24 ur, les in tkanine do 2 dni, gladke površine (kot so steklo in bankovci) do 4 dni, gladke površine (kot sta jeklo in plastika) do 1 teden.

- *Ali se lahko virus prenaša ob stiku z domačimi živalmi?*

Izkušnje kažejo, da se virus SARS-CoV-2 v določenih okoliščinah ob tesnem stiku lahko prenese s človeka na žival. Dokumentirani so bili izbruhi okužbe z virusom SARS-CoV-2 na farmah

kun v nekaterih evropskih državah in ZDA s prenosom virusa med človekom in živalmi ter nekaj primerov prenosa okužbe s človeka na pse, mačke in druge domače živali. Na splošno se tveganje za prenos okužbe z živali na človeka trenutno ocenjuje kot majhno.

- *Kako je potekala identifikacija novega koronavirusa?*

Kitajska je 31. 12. 2019 sporočila, da so zaznali povečanje števila primerov pljučnic v mestu Vuhan, pri čemer niso potrdili že poznanih povzročiteljev pljučnic. Sprva so izključili okužbo z virusi influence, vključno z aviarno influenco, okužb s SARS-CoV, MERS-CoV in še druge povzročitelje. Identificirali so nov koronavirus in ga poimenovali SARS-CoV-2. Sprva so primere povezovali z zadrževanjem na tržnici morskih sadežev in drugih živali v Vuhanu. Poleg morske hrane na tržnici prodajajo piščance, netopirje, svizce in druge divje živali. Postavljen je sum, da je izvor okužbe ena od vrst živali.

Viri:

- <https://www.nijz.si/sl/koronavirus-pogosta-vprasanja-in-odgovori> (dostop: 11. 11. 2020)
- <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/downloads/2019-ncov-factsheet.pdf> (dostop: 11. 11. 2020)
- <https://www.zdkamnik.si/> (dostop: 11. 11. 2020)
- <https://vitanest.si/koronavirus-naprave-za-klimatizacijo> (dostop 15. 11. 2020)
- <https://www.sdgz.it/koronavirus-covid-19/> (dostop 15. 11. 2020)
- <https://www.nsw.gov.au/covid-19/social-distancing> (dostop 15. 11. 2020)
- <https://chisjh.org/coronavirus/what-to-do-if-you-are-sick/> (dostop 15. 11. 2020)
- <https://www.prlekija-on.net/lokalno/23926/iz-prve-roke-tea-o-svoji-okuzbi-s-koronavirusom.html> (dostop 15. 11. 2020)

Maja Drolc Golob

KORONAVIRUS SARS-CoV-2

V Vuhanu na Kitajskem so decembra 2019 zaznali več primerov pljučnic. Pri bolnikih so izključili običajne povzročitelje pljučnic oziroma respiratornih okužb in potrdili okužbo z novim koronavirusom. Novi koronavirus so imenovali SARS-CoV-2, bolezen, ki jo virus povzroča, pa covid-19. Bolezen se kaže z vročino, kašljem in občutkom pomanjkanja zraka, kar je običajno za pljučnico. Situacija, ki smo ji izpostavljeni, je velik izziv, zato je še posebej pomembno, da delujemo preventivno in odgovorno; spoštujemo ukrepe in priporočila Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) za preprečevanje širjenja okužbe z virusom SARS-CoV-2.

1. Ohranimo medsebojno razdaljo najmanj 1,5 m oziroma 2 m.
2. Ohranimo čiste roke: poskrbimo za redno in temeljito umivanje rok. Če umivanje rok ni mogoče, si roke pravilno razkužimo.
3. Skrbimo za higieno kašlja in kihanja. Upošteujemo pravilno higieno kašlja (preden zakašljamo/kihnemo, si pokrijemo usta in nos s papirnatim robčkom ali zakašljamo/kihnemo v zgornji del rokava). Papirnat robček po vsaki uporabi odvržemo med odpadke in si nato umijemo roke z milom in vodo.
4. Ne dotikamo se obraza (oči, nosu ali ust) z nečistimi/neumitimi rokami.
5. Ostanimo doma: če zbolimo z znaki akutne okužbe dihal (nahod, kašelj, bolečine v žrelu, povišana telesna temperatura, bolečine v mišicah ...), ostanimo doma in omejimo stike z ostalimi ljudmi ter upošteujemo higienske ukrepe. Po telefonu se posvetujemo s svojim izbranim zdravnikom in upošteujemo njegova navodila.
6. Uporaba mask: pri uporabi mask je treba upoštevati pravilno namestitev in odstranitev maske ter upoštevati načelo, da se maske med uporabo ne dotikamo.

7. Redno in temeljito prezračevanje prostorov.
8. Če potrebujemo pomoč pri nabavi hrane, zdravil, prosimo za pomoč zdrave družinske članke, prijatelje ali pomoč poiščemo v lokalni skupnosti (Rdeči križ, Civilna zaščita ipd.). Za občanke in občane kamniške občine velja izključno za oskrbo starejših občank in občanov, ki živijo sami in tistih, ki so oboleli in nimajo nikogar, ki bi jim priskrbel nujne življenjske potrebščine. Telefonska številka za pomoč na Občini Kamnik 051 374 207 (Katja Vogel). Pokličete lahko od ponedeljka do nedelje med 8. in 18. uro.

Pozorni bodimo na starejše in kronične bolnike, ti so še bolj ogroženi. V tem času druge bolezni in nevšečnosti ne počivajo, zato, če je potrebno, z obiskom zdravnika ne odlašajte.

ZD Kamnik poziva vse paciente, da se obrnejo na svojega zdravnika v primeru poslabšanja kronične bolezni ali poslabšanja zdravstvenega stanja, saj zaradi koronavirusa ostale bolezni niso izginile. Izognite se prezasedenim telefonskim linijam in se v ambulantno osebne zdravnika naročite preko elektronske pošte.

Vse informacije in povezave za naročanje so na voljo na spletnem mestu www.zdkamnik.si.

V ZD Kamnik sta ločeno na voljo odrasla in otroška covid ambulanta. Obe imata dostop z zunanje strani. Za pregled se je potrebno najaviti in se dogovoriti za termin.

Zaradi preprečevanja širjenja okužb je vstop v prostore ZD Kamnik možen zgolj po predhodnem naročilu in zgolj brez vročine in znakov okužbe dihal, obvezen je izpolnjen vprašalnik za vstop v ZD Kamnik.

Ob odsotnosti osebnega zdravnika v ZD Kamnik recepte, napotnice, bolniške liste, ortopedske pripomočke in ostale administrativne zadeve naročajte v ADMINISTRATIVNI AMBULANTI ali izjemoma na telefon: 041 445 548. Za administrativne storitve ginekologov, pediatrov se obračajte na njihove ambulante.

Alojzija Lipovšek

